

Program Gymnázia Uherské Hradiště k prevenci a řešení šikanování mezi žáky

Program vychází z Metodického pokynu ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení

Cílem tohoto programu je ochrana zdravého, bezpečného a spolupracujícího prostředí na Gymnáziu Uherské Hradiště a vytvoření krizového plánu v případě nutnosti řešení šikany.

Čl. 1 – Zásady vztahů ve třídě a škole

1. Studenti se k sobě vzájemně chovají přátelsky se vzájemnou tolerancí a úctě k individualitě každého spolužáka. Jejich snahou je vytvářet dobré vztahy uvnitř třídních kolektivů i k ostatním studentům a pracovníkům školy Gymnázia Uherské Hradiště.
2. Studenti, pedagogové i ostatní zaměstnanci školy vystupují proti úmyslnému ubližování, ohrožování a zastrašování spolužáků a sami se ho nedopouštějí. Jejich povinností je předcházet všem náznakům násilí a šikanování. Šikanování v jakékoliv formě nesmí být ani studenty ani pedagogickým sborem akceptováno. Studenti i pedagogové podporují vědomí sounáležitosti a spolupráce, rozvíjejí vzájemný respekt a jednají v souladu se školním řádem a ostatními právními normami s důrazem na odpovědnost každého jednotlivce.

Čl. 2 – Charakteristika šikanování

1. Šikanování je mimořádně nebezpečná forma násilí. Je to jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrožit nebo zastrašovat spolužáka, případně skupinu spolužáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit.
2. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží poškození věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání.
3. Nově se může realizovat i prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. kyberšikanu. Ta zahrnuje útoky pomocí e-mailů, sms zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky apod.
4. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení nebo ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků.
5. Nebezpečnost působení šikany spočívá zvláště v závažnosti, dlouhodobosti a nezřídka v celoživotních následcích na duševní i tělesném zdraví šikanovaného.

Čl. 3 – Projevy šikanování

Mezi základní formy patří:

- a) verbální šikana, přímá a nepřímá – psychická šikana (součástí je i kyberšikana)
- b) fyzická šikana, přímá a nepřímá (patří sem i krádeže a ničení majetku oběti).
- c) smíšená šikana, kombinace verbální a fyzické šikany (násilné a manipulativní příkazy apod.)
- d) za určitých okolností může šikanování přerůst až do forem skupinové trestné činnosti, může dokonce nabýt rysy organizovaného zločinu

Čl. 4 – Stádia šikanování

1. Zrod ostrakismu

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

2. Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích, kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci se na nich odraňují nepříjemné pocity například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem apod. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce jemná fyzická agrese.

3. Vytvoření jádra (klíčový moment)

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování.

4. Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

5. Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí – jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná.

Čl. 5 – Povinnosti pedagogických pracovníků vzhledem k prevenci šikanování ve škole

1. Pedagogičtí pracovníci zajišťují v souladu s pracovním řádem dohled nad žáky zejména ve škole před vyučováním, o přestávkách, mezi vyučováním, podle potřeby při přecházení žáků mezi budovami.
2. Třídní profesori informují na začátku školního roku studenty o zákeřnosti a problematice šikanování a o morální povinnosti každého studenta upozornit na zpozorované projevy šikany ve třídě nebo škole svého třídního profesora, popřípadě jiného pracovníka školy. Své podezření může každý také sdělit metodice školní prevence Mgr. M. Reichlové, výchovné poradkyni Mgr. M. Kratochvílové nebo řediteli školy.
3. Povinností každého pedagogického pracovníka je šikanování předcházet, jeho projevy neprodleně řešit a každé jeho oběti poskytnout okamžitou pomoc. Za zvlášť nebezpečné je třeba považovat tendenci podceňovat počáteční projevy šikanování. Podezření z šikanování ve třídě nebo ve škole je třeba oznámit výchovné poradkyni.
4. Pedagogický pracovník, kterému bude znám případ šikanování a nepřijme v tomto ohledu žádné opatření, se vystavuje riziku trestního postihu pro neoznámení, případně nepřekažení trestného činu. V úvahu přicházejí i další trestné činy – nadřování, schvalování trestného činu, v krajním případě i podněcování k trestnému činu. Skutkovou podstatu účastenství na trestném činu může jednání PP naplňovat v případě, že o chování žáků věděl a nezabránil spáchání trestného činu např. tím, že ponechal šikanovaného samotného mezi šikanujícími žáky apod.
5. S krizovým plánem pro řešení šikany jsou vždy na začátku školního roku kromě studentů seznámeni i zákonní zástupci studentů.
6. Pokud rodiče informují školu o podezření na šikanování, je za odborné vyšetření záležitosti odpovědný ředitel školy. Při jednání s rodiči dbají pedagogičtí pracovníci na důvěrnost informací.

Čl. 6 – Postupy řešení šikanování – Krizový plán

- a) Důležitým momentem je odhalení šikany, které vyplývá z pozorování chování a projevů studentů ve třídě i mimo ni, popřípadě vycházející z přímého či nepřímého upozornění studentů nebo rodičů.
- b) Účinné a bezpečné vyšetření šikany vychází z kvalifikovaného odhadu stádia a formy šikanování.

A) Pro vyšetřování počáteční šikany platí následující strategie:

Pedagogický pracovník podle závažnosti projevů sám nebo ve spolupráci s metodickou školní prevence nebo výchovnou poradkyní postupuje v těchto krocích:

1. Rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili, a s oběťmi
2. Nalezení vhodných svědků
3. Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky (nikoli však konfrontace obětí a agresorů).
4. Zajištění ochrany obětem

5. Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi.

Po vyšetření na základě rozboru případu následuje

- a) výchovná práce s kolektivem třídy, agresorem i obětí
- b) potrestání viníků
- c) další možná spolupráce s rodiči agresorů i obětí, popřípadě s dalšími výchovnými institucemi.

B) Pokročilá šikana s neobvyklou formou – výbuch skupinového násilí vůči oběti, tzv. třídního lynčování, vyžaduje následující postup:

1. Bezprostřední záchrana a ochrana oběti
2. Domluva pedagogických pracovníků s VP a vedení školy na spolupráci a postupu vyšetřování
3. Zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi
4. Nahlášení policii
5. Vlastní vyšetřování

V rámci první pomoci škola při pokročilé, brutální a kriminálně šikaně spolupracuje s dalšími institucemi a orgány, a to zejména s PPP Uherské Hradiště, s Střediskem výchovné péče Uherské Hradiště, orgány sociálně právní ochrany dítěte a Policií ČR.

Pokud žák spáchá trestný čin (provinění), popř. opakovaně páchá přestupky, ředitel školy zahájí spolupráci s orgány sociálně právní ochrany dítěte bez zbytečného odkladu.

Čl. 7 – Výchovná opatření

1. Dále pracovat s agresorem (jeho náhled na jeho chování, motivy, rodinné prostředí). V případě potřeby mu zprostředkovat péči PPP, SVP nebo jiných odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů, psychiatrů.
2. Pro potrestání lze po zvážení míry a nebezpečnosti šikanování či jeho stádia užít i následující běžná výchovná opatření:
  - a) napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele školy, podmíněné vyloučení a vyloučení ze studia na stření škole
  - b) snížení známky z chování
  - c) převedení do jiné třídy.
3. Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým kolektivem třídy.
4. V mimořádných případech:
  - a) ŘŠ doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, případně doporučí dobrovolný diagnostický pobyt žáka v místně příslušném diagnostickém ústavu.
  - b) ŘŠ podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.
  - c) Současně je potřebné v odůvodněných případech zajistit oběti šikanování pomoc psychologa, speciálního pedagoga (etopeda), případně jiného specialisty.

Vypracovala: Mgr. M. Kratochvílová

V Uherském Hradišti 25. 1. 2009

.....
Doc. RNDr. Zdeněk Botek, CSc.
ředitel školy